

ПРЕСТИЖЕН КУЛТУРЕН ИНСТИТУТ В ГРАД ВАРНА

Масис Хаджолян

Резюме: Докладът осветлява престижния културен институт в гр. Варна - Френския девически колеж „Свети Андрей” с неговата 50-годишна просветна дейност - съставна част от историята на образователното дело на морския град.

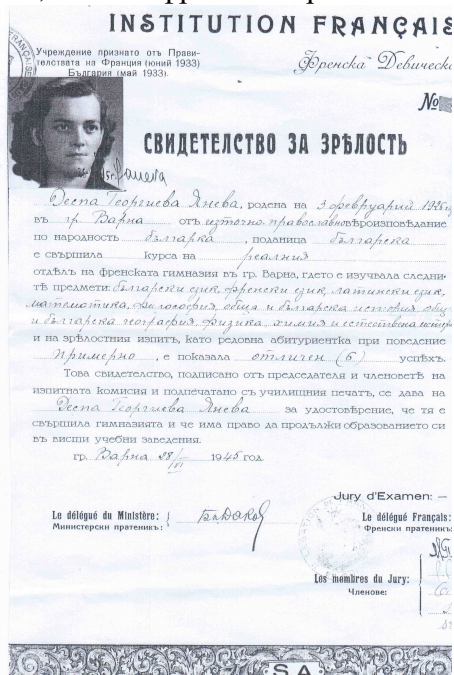
Ключови думи: френски колеж, качество на образованието, училищни традиции.

В течение на 50 години Френският девически колеж „Свети Андрей” е едно утвърдено и престижно просветно звено в гр. Варна. Той е инициатива на орден „Асомпсион” (Успение Богородично), ръководен от френската конгрегация „Облаг”, създадена през 1863 г. в Ним, Франция и финансово се издържа от него. Колежът е открит през 1897 г. със съгласието на министерството на просвещението, което дава право „на деца и младежи от различни народности и поданства да учат в него”. В литературата се посочва, че разрешението е дадено от министър Иван Шишманов. Но това е неточно, защото по това време той не е бил на тази длъжност. Много по-късно, през 1933 г., колежът се легализира двустранно с признаването на обучението не само от българска, но и от френска страна.

Това се потвърждава от издаваното свидетелство за зрялост, в които има означение „ Учреждение признато от правителствата на Франция (юний 1933) България (май 1933)”.

Първоначално, орденът построява сграда на бул. „ Сливница”, която по-късно се надстроява и пристроява. През 1902 г. - 1909 г. за нуждите на колежа се изгражда сграда на ул. ”Стефан Караджа” (сега национална гимназия по изкуствата „Добри Христов”). През Първата световна война заниманията в него се прекъсват и след края на войната - възстановяват. Година по-късно училището се премества в първоначалната сграда на бул. ”Сливница” и функционира до 1948 г., когато е закрито съобразно новото законодателство за чуждестранни училища в България. Дълго време сградата е използвана за военна болница. В наши дни тя е съборена и споменът за нея се съхранява отчасти в новоизградената сграда за стопански нужди, която само бегло наподобява оригиналния вид на нейната челна част.

Колежът е девически и осигурява средното образование на учащите се в него. Това се доказва и от печата на неговата кореспонденция, изработен на френски език, който в превод гласи: „Френски колеж „Свети Андрей” Варна, България. Средно образование. Дипломите са признати в България и във Франция. С и без пансион”. В свидетелството за зрялост също е отбелязано, че ученичката „е свършила гимназията и че има право да продължи образованието си във висши учебни заведения”. В него учениците се обучават в смесени класове, но

момчетата – от забавачница до завършване на основното им образование. Последният етаж се използва като пансион за ученички от други градове или сираци.

Колежът е бил притегателно училище за заможните българи, както и за много деца от други националности. По литературни данни, още през 1907 г. в него учат 168 ученички, от които 44 българки.

Културната стойност на колежа е в качеството на образованието, което е на завидна висота. Учебните занятия се водят от щатни преподавателки - монахини, много от които са завършили Сорбоната в Париж. Към 1943 година, освен директорката Полин Лагаш, учителите са 11. Работят и 13 лектори - българи, между които и утвърдените културни дейатели на града Полихрония поп Стоянова (леля Поля), Кръстю Баев и архимандрит Инокентий Софийски. Дейността на училището се подпомага и от 11 монахини от различни националности - французки, българки, италианка, белгийка, арменка, гъркиня. Между преподавателите е и Крум Черноводов - изтъкнат спортен педагог.

След прекратяване дейността на колежа Полихрония Стоянова продължава своята обществена дейност. 12 години е председател на варненското тракийско дружество „Капитан Петко войвода”. След смъртта тя е обявена за патрон на дамския клуб при дружеството. На 26 януари 1900 година варненската общественост публично отбелязва 100-годишнината от рождението ѝ.

Кръстю Баев е литератор, учител, методист, директор на първа мъжка гимназия - Варна. Автор е на „Основи на история на икуството” - записки, 1970 година.

Инокентий Софийски е роден във Варна на 1 юни 1882 г. Светското му име е Илия Петров Софийски. Той получава висше духовно образование и служи на църквата на различни духовни длъжности в страната, а от 1923 г. във Варна. Почива на 27 август 1876 г. Активен деец е на археологическото дружество и накултурния живот на Варна,

автор на многобройни статии в печата и в специализирани научни списания.

Преподаването в колежа е на френски език и с френски учебни пособия, както и на български език - по определени предмети. Въпреки че е частен католически колеж, преподаването по вероучение не излиза извън рамките на онова, което е утвърдено в българските училища. Гимназиалното образование завършва със зрелостен изпит по история, география, български и френски език, отечествена география и история, френска литература, с участието на изпитна комисия, назначена от българските и френски просветни власти - министерски пратеник от българска страна, френски пратеник и членове на изпитната комисия. В свидетелството за зрялост са посочени всички изучавани предмети- български, френски и латински езици, математика, философия, обща и българска история, обща и българска география, физика, химия и естествена история. Показано е поведението (примерно) и успеха от зрелостния изпит. Свидетелството се подписва от целия състав на комисията и от директора на училището и се издава в общ документ на български и френски езици.

Силни страни на училищното обучение са реда и традиците в него. Всяка нова учебна година започва с молебен, водосвет и слово. За учебния ден учениците се събират и построяват в салона на колежа и се въвеждат в учебните стаи по класове. Почти изключени са закъсненията- учениците преминават през една тясна врата, зад която е павилиона на дежурната учителка. Закъсненият неизбежно се изправи пред нея, трябва да даде обяснение за провинението си и да изслуша укоряващите думи на дежурната. За ученика това е срамен ритуал, на който не е готов да се подложи повторно. Провеждат се полугодишни (срочни) изпити през м. декември, завършващи с оценки и медали от няколко степени. Краят на учебната година приключва с годишен акт- изпълнява се химна на Царя, на училището и „Шуми Марица”, отправят се приветствия

към присъстващите гости, включително консули от Франция, Румъния и др., представя се изложба от ръкоделие и гоблени, раздават се свидетелства и подаръци, организират се забави.

Ежегодно се отбелязва патрона на училището „Свети Андрей” с меса в параклиса „Свети Михаил”, слово, ученическо приветствие, изпълнение на химна и на песен. Произнася се слово от френския консул. Почита се и света Екатерина - покровителка на философите с провеждана църковна служба, празнично утро с ученическо приветствие към директорката и учителите, изпълняване на химни в част на светицата и на свети Андрей. Представят се нравствено-поучителни сценки и се изпълнява литературно-музикална програма.

Традицията обхваща и униформеното облекло на учениците. Те носят бели чорапи и черни рокли и обувки, бяло жабо, пелерина, барети със знак върху косите. В празничен вид момчетата носят бели блузи с черни връзки или жабо. Момчетата са с черни дълги панталони и сака с жълти копчета, както и със съответни ученически шапки.

Част от възпитаниците на колежа поддържат периодични връзки през годините. Последната снимка на такава група е от 1996 г., в която отляво надясно са Николина Иванова (по баща Янева), Мари Маргосян, Таня Игнатова, Киркор Жамгочян, Мария, Надежда Стражалковска, Тихомир, Клея Заимова, Масис Хаджолян.

Колежът оставя трайни следи в образованието и възпитанието на учениците, както и в историята на образователното дело във Варна.

Използвана литература

1. Никола Савов, Alliance Francaise, Varna, Bulgarie (Интернет),
2. Архимандрит Инокентий Софийски (Илия Николов Софийски), Личен дневник , Ф- 744 на окръжен архив Варна.
3. Окръжен архив-Варна- Списък на персонала на френския девически колеж „Св.Андрей”.
4. „ Монахини преподават в Госпитала”, в-к „ Народно дело” от 27 февруари 2014 г.бр.48, „Четива”.
5. Масис Хаджолян, Прокурорът, 2009 г. ,стр.17-18.
6. в-к „Черно море”, бр. 278/ 1998 г. „ Къде са те сега”.

За контакти:

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
Масис Хаджолян, доктор по право,
доцент на ВСУ, e-mail: masisbg@yahoo.com